

Машарава В. С., Шымчэнка Ю. В.

ТАЯМНІЧЫЯ ФЕРАМОНЫ

Навуковы кіраўнік выкл. Кутас В. А.

Кафедра беларускай і рускай моў

Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт, г. Мінск

Ферамоны – біялагічна актыўныя лятучыя рэчывы, якія выдзяляюцца насякомымі і іншымі жывёламі ў атачальную атмасферу і кіруюць паводзінамі і шматлікімі іншымі формамі жыццядзейнасці арганізма. З'яўляючыся ўнутравідавымі хімічнымі сігналамі, ферамоны выпрацоўваюцца экзакрыннымі залозамі і адрозніваюцца такім чынам ад уласна гармонаў, якія з'яўляюцца прадуктамі ўнутранай сакрэцыі, пераносяцца крывёй і дзейнічаюць ў якасці хімічных агентаў паміж рознымі тканкамі цела.

Першым істотным штуршком да дэтальнага і практычнага вывучэння ферамонаў з'явілася вылучэнне ў 1959 годзе з экстракта самкі тутавага шаўкапрада *Bombus mori* рэчыва, якое выклікала бурную рэакцыю самца. Для яе ідэнтыфікацыі Бутэнандту спатрэбілася 20 гадоў стараннага эксперыменту і 0.5 млн самак тутавага шаўкапрада. У выніку, першым ідэнтыфікаваным ферамонам стаў E-10, Z-12-гексэдэкадыянол, названы "бамбіколам".

Апошнія даследаванні паказваюць, што чалавек вылучае акрамя пахкіх субстанцый яшчэ і лятучыя рэчывы, якія не ўспрымаюцца, як тыповыя адаранты, і ўдзельнічаюць у фізіялагічных працэсах ў арганізме. На стыку апошніх двух тысячагоддзяў існуе найбольш папулярная версія пра тое, што чалавечыя ферамоны ўяўляюць сабою вытворныя палавых стэроідных гармонаў. Напрыклад, андрастэнол і андрастэнон, якія могуць утварацца з мужчынскага палавога гармона тэстастэру.

Ферамоны, нібы нітачкі, якія цягнуцца з навакольнага свету і абуджаюць розныя інстыктыўныя і фізіялагічныя рэакцыі, забяспечваюць узаемадзеянне жывёл, а таксама кіруюць складаным працэсам сэксуальнага збліжэння.